

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 26 (1938)

Rubrik: Rapports della Romania e dellas academias romontschas

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 14.03.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Rapports della Romania e dellas academias romontschas

40. Radunonza populara della Romania a Savognin 1936

Il 6 de settember ein ils commembers della Romania seradunai numerusamein ella centrala Surmirana de Savognin. Gl' ei stau l' emprema gada ch' ella ha schau sgolatschar sia bandiera en quei liug.

En ina sessiun d' avon miezdi vegnan las fatschentas statutaras liquidadas sut il speditiv presidi de cand. jur. Erwin Durgiai. Ils signurs rev. P. Alexander Lozza, plevon a Salux, Dr. Peder Sonder, Salux, actual president dil Cussegl grond, Otto Spinas, Tinezun, actual president cirquital de Surses e Pres. Andr. Steier, Riom, vegnan numnai commembers d' honor della Romania. A prof. Dr. R. Vieli, che prenda comiau dalla redacziun digl organ della Romania cun annada XXV digl Ischi, vegn rendiu bien engraziament per sia meriteivla lavur.

Per niev president vegn elegius cand. med. Victor Huonder, Mustér, per vicepresidente cand. jur. Carli Berther, Camischolas e per actuar seminarist Giacun B. Coray, Ruschein. Sco cassier vegn Ludvig Huonder, Mustér, confirmaus. Plinavon ve-

gnan elegi el comite cuss. d. cant. Dr. Gieri Willi e Dr. med. Gieri Federspiel. Domat vegn designaus per liug festiv pigl onn proxim.

Suenter gentar entscheiva la piazza festiva sper il hotel Pianta, bein ornada cun flurs e tschupials, a s' emplenir. Accompignai dalla musica de Savognin ch' ha embelliu valentamein la fiasta cun sias producziuns, marschan ils students en colurs neutier. Il president della Romania arva igl imposant cumin romontsch cun cordials ed eloquents plaids de beneventaziun. Mistral Otto Spinas beneventescha il pievel romontsch en num dell' autoritad circuitala, il chor mixt de Savognin salida cun sonora canzun romontscha e scolast secundar Peder Spinat sch en viarva poetica cun in poem de beneventaziun. Sco emprem oratur festiv plaida Dr. P. S o n d e r, fagend menziun dils ligioms linguistics, spirtals, religius e genealogics, ch' uneschan Surmir cun la Surselva, ed era speciala menziun dil pelegrinadi de Ziteigl che vegn frequentaus stediamein dals Sursilvans. Cun ina excursiun tras l' historia dellas vischnaucas de Surmir fila el vinavon siu tema.

Cussegliaer nazional Dr. G. C o n d r a u plaيدا dell' acziun en favur dil romontsch sco lungatg nazional e cuss. d. cantuns Dr. G. Willi en idiom de Domat, menzionond ils novissims, schi impurtonts resultats scientifics, che dattan sclariment davart igl origin dil pievel romontsch.

Ella bein frequentada radunonza della sera ha prof. Dr. P. T u o r commemorau ils compleni 40 onns della Romania cun in eloquent plaid

festiv, al qual in diember entusiasmai votums ein suandai. Aschia ha la Romania festivau 1936 sia fiasta en Surmir ed en scadin cass leventau nova carezia e veneraziun pil romontsch, sia cultura e tradiziun.

Fontaunas: Protocol della Romania, Gasetta Romontscha nr. 37, 38, Cronica romontscha 6, Casa Paterna 37, Fögl 75, B. Tgbl. 209, 210, Rätier 213.

41. Radunonza populara della Romania a Domat 1937

Il 12 de settember ha la Romania festivau sia dieta annuala cul pievel de Domat. Gl'ei stau la tiarza viseta ch'ella ha fatg a quella gronda vischnaunca romontscha dil Plaun, che porta il honorific tetel Adrianopel romontsch pervia de sia fideivladad alla tradiziun dils babuns.

La radunonza d'avon miezidi, tier la quala ils activs fuvan compari aparti stedi, ha giu in viv decuors sut il presidi de cand. med. Victor Huonder. Ei sefa valer nova iniziativa da vart dils activs, che vegn beneventada dalla radunonza. Ei vegn postulau l'organisaziun d'academias, specialmein alla scola cantonala ed adhortau ils giuvens tier pli activa lavur litterara. Per saver sededicar meglier allas damondas organisatoricas vegn concludiu d'abstrahar per igl onn proxim d'ina fiasta populara. Glion vegn destinaus per il liug de radunonza per 1938. La suprastonza ei vegnida elegida sco suonda: cand. jur. Carli Berther, president, stud. med. Bistgaun Cathomas, Sevgein, vicepres., seminarist Gion Rest

S g i e r, Andiastr, actuar; rev. Sur G i o n C a p a u l, plevon, Glion e scolast sec. Dr. A l f o n s M a i s s e n, Glion, assessurs. Al cassier L u d v. H u o n d e r vegn dau la confirmaziun.

La part festiva de suenter miezdi ei vegnida inaugurada cun in til atras il vitg, la bandiera della Romania alla testa. La dieta vegn aviarta cun in simpatic plaid dil president cand. med. V i c t o r H u o n d e r. Dr. G. F e d e r s p i e l, il capoorganisatur della bein reussida fiasta, plaida en num dil liug festiv, profitont della reha historia de Domat,

Cuss. d. cant. Dr. G i e r i W i l l i, sez burghois de Domat, plaida egl idiom local sur l'impurtonza dil romontsch e sia cultivaziun. El ha capiu meisterilmein de far capir ses auditurs e forsa cun speciala intenziun ses conburgheis la musica ed originalitad de lur lungatg. L'acziun per la renconuschientscha dil romontsch sco lungatg nazional astgava uonn naturalmein buca muncar sil program della Romania. Cun eloquenza ha cuss. naz. Dr. G. C o n d r a u entusiasmau la numerusa radunonza per la causa dil quart lungatg nazional. Sin sia proposiziun concluda quella in telegram d'engraziament a cuss. fed. Filip Etter. Prof. Dr. R. V i e l i ha anflau ils dretgs plaids per stimular la giuvenetegna per igl ideal dil lungatg mumma. Specialmein il pievel de Domat ha el adhortau de star fideivels a sia tradiziun romontscha. Cuss. gov. B. C a p a u l punctuescha il duer de defender il romontsch cun mintga caschun e cun tutta consequenza.

Ina sera romontscha, frequentada numerosamein, principalmein dal pievel de Domat, ha

concluiu la biala fiasta de 1937. Prof. Dr. P. T u o r ha cun fervur plidau davart la canzun populara romontscha, fertont che Sur Rest Martin Gartmann, plevon a Lags, ha schau udir la canzun de s. Margriata e diversas autras. La fiasta de Domat vegn a restar en buna memoria.

F o n t a u n a s : Gas. Rom., Cronica, Casa Paterna, Bd. Tgb, e Bd. Hochwacht.

42. Radunonza a Glion 1938.

La dumengia dils 4 de settember ei la Romania stada radunada a Glion per la dieta annuala. Tenor conclus della davosa radunonza ei per uonn vegniu abstrahau dall'usitada fiasta populara. Ils commembers vulevan sededicar pli specialmein a damondas organisatoricas ed a problems romontschs. Aschi'ei la dieta stada exteriuramein pli semplia che d'ordinari. La radunonza d'avon miezdi el hotel Alpsura ei vegnida aviarta cuort suenter las 11 dal president en uffeci, cand, jur. C a r l i B e r t h e r, Camischolas, cun in cuort mo cardial e simpatic plaid de beneventaziun. La sala fuva aunc bucuera fulenada fetg, denton han ils compari persequitau cun interess la deliberaziun dellas fatschentas. Il comite sez propona ina reorganisasiun de quel. Tochen ussa secomponeva el da treis commembers activs e dus honoraris u passivs. Ultra dils activs dat ei numnadamein ella Romania commembers honoraris e passivs, che fuvan representai ell'auctoritad directiva cun dus commembers, che vegnevan denton scumiai mintg'onn. En avantatg d'ina speditiva e buna administraziun dellas fatschentas ei semussau

giavischeivel de crear in uffeci special. Co stabilir quella plazza e co numnar ella deva igl empren empau de lignar. La sligiazion ei vegnida anflada en quei modus, ch' il cassier fa cun in secund commember honorari u passiv part dil comite. L' auter commember s' occupa scha dellas fatschentas currentas per mauns dil president e dil comite. El ei negotiorum gestor per commissiun dil president e dil comite. Naturalmein vegn ina part dellas fatschentas absolvida dal cassier direct en connex cun siu uffeci.

Per las elecziuns suonda l' activitas della Romania in semeglient modus sco nies cussegl grond per la regenza. Il vicepresidente daventa mintg' onn per regla president, igl actuar vicepresidente. Aschia ei era uonn vicepresidente, cand. med. Bistgaun Cathomas, Sevguin, s' avanzaus president, igl actuar, seminarist Gion Rest Sgier, Andiastr, vicepresidente, ferton ch' igl actuariat ei vegnius surdaus a cand. jur. Pius Pally, Medel. Il cassier L. Huonder, Mustér, ei confirmaus, niev commember ei prof. Dr. R. Vieli, Cuera, che surprenda il post de cau-casa per la Romania. Il liug della proxima radunonza ei aunc buca destinaus definitiv.

Ella radunonza de suenter miezidi ha il president saviu beneventar in bien diember ulteriurs participonts. Il niev president, Bistgaun Cathomas, plaيدا en biala dicziun e cun fiug giuvenil en in beinponderau referat davart «Il pensum dils students en la Romania e lur speranzas sin quella» ed anfla in simpatic ed entusiasmau echo tier ses engrazieivels auditurs. Sco il president Berther seregorda el della

honorifica votaziun dils 20 de fevrer, fagend allura attents sin las obligaziuns naschidas ord il resultat de quei plebiscit. Quell'obligaziun consisti principalmein enten cultivar il romontsch, ch'el flureschi e resti fritgeivels pigl avegnir. Nus stuein per quei cultivar il spért e pertratg romontsch ed il lungatg el scriver e plidar. Buca mo cultivar plaid e pertratg romontsch, era risguardar el dueivlamein ella veta practica!

En G. R. no. 37 ei il referat resumaus els puncts principals.

En in suandont referat ha prof. Dr. P. Tuor dilucidau la posiziun dil romontsch suenter la votaziun dils 20 de fevrer. Suenter haver constatau il grond avantatg de quella votaziun pil prestige dil romontsch, tont en nossa tiara sco egl exteriur, caussa che semuossa adina vinavon tier numerusas caschuns, ha igl oratur era fatg seriusamein attents sin l'obligaziun dils Romontschs sezs ded impunder lur forzas en favur de lur lungatg en tuts risguards. Ins astgi buca seschar impedir ni stermentar da risguards economics supponi. Tals sappien mai esser cun raschun motiv d'untgir dal romontsch. L'esperienza muossi, ch' il romontsch seigi mai staus in impediment per il progress ed il progress sappi mo leu esser de pregiudeci per nies lungatg, nua ch' ils Romontschs fan buca lur duer per la cultivaziun e defensiun de lur vierv artau. El drezza era als studiai in appel per fideivla collaboraziun per nos organs litterars. Specialmein metta el a cor nossa canzun populara, la vera canzun populara.

El decuors della suandonta viva discussiun s' expectorescha nies zun meriteivel ed aunc a-

schi fideivel poet Florin Camathias en in beinfundau votum, adhortond era ils giuvens de cultivar il tschespet romontsch. Prof. Dr. R. Vieli annunziescha siu vocabulari scursaniu, ch'ei stampaus e vegn els proxims dis a semetter sin viadi ellas casas romontschas.

Sep Modest Nay dat in exposé de sia grammatica per emprender romontsch. In auter poet dat d'entellir ad el, ch'el duei ussa era cultivar la poesia, suenter ch'el hagi aschi professoralmein mess a cavegl las normas grammaticalas per tals che vulan vegnir da casa en nies lungatg sursilvan.

Sur Canoni Dr. Gion Cahannes metta sil corrent davart las prevedidas publicaziuns dil Tschespet. Da s. Clau duein «Ils Retoromans» de Florin Camathias comparer. Votant fa era menziun dil grond plascher, ch'el ha saviu constatar egl jester sur della votaziun dils 20 de fevrer. Il romontsch gauda grondas simpatias era sur nos confins ora. Lein perquei buca seschar disturbar d'enqual sgagia!

Sur Plevon Capaul de Glion exprima giustificai pertratgs davart bien contact denter ils commembers della Romania, in tema ch'ei vegnius filaus vinavon aunc da pliras varts. Igl ei era vegniu ventilau pli intensiv contact denter las differentas organisaziuns romontschas. Secretari B. Cadalbert dat peisa all'organisaziun interna ed alla popularisaziun de nossa litteratura. Nus duvrein buc ina producziun litterara en massa, mo necessaria ei la propagaziun de nossa buna litteratura el pievel. Igl ei buca sufficient de porscher ad el metta stampa, nus stuein dar al pievel siu meglier scazi

poetic cul viv plaid sco nies P. Maurus Carnot fageva, lu calan las lamentaschuns sur della publicaziun de poesias, ch'ins auda schi savens.

Possien ils bials plaids e discuors udi en quella radunonza curdar sin bien terratsch! Il comite ha survegniu in brav buordi giavischs e moziuns per il studi ni per entruidar vinavon.

Fontaunas: G. R. 36, B. T. 207, Bündner Hochwacht 108. Cronica 4.

P. S. Dil contact ei stau bia raschieni. Igl ei d. a. era vegniu desiderau meglier contact concernent la lavur litterara. En quei risguard anflein nus per indicau ed il pli sempel, ch'ils scribents ni che vulan daventar tals sevolvien tiels redactors dils organs, pils quals el vulan collaborar. Aschia ei era la red. digl Ischi e della Cronica adina pronta d'esser gideivla a tgi ch'ei intenzionaus de collaborar. Ella ha in grond e variont register de temas, aschia ch'ei duess en quei grau buca dar difficultads. Curascha pia!

Academia romontscha «Il Curtin» a Mustér

Cun biala satisfacziun savein nus mirar anavos sin la lavur de noss'academia duront igl onn 1936/37. Gl'ei principalmein stau lavurs dedicadas a nies lungatg romontsch, ch'han occupau ses commembers, che fan part dils differents idioms de nossa viarva materna. In dils legreviels fretgs de quels studis ei stau, ch'ils hortulans de nies «Curtin» han empriu d'enconuscher meglier in l'auter ed ein secapi bein in l'auter entochen la fin digl onn de scola, tgei idioms ch'els plidavan. En medem temps havein nus survegniu ina biala ed interessanta survesta historica dil svilup dil romontsch. Sper

quellas lavurs ei aunc vegniu purschii biogra-
fias de renomai Romontschs ed era la retorica
ei vegnida tier siu dretg.

La stimulaziun tier quella premurada culti-
vaziun dil curtin romontsch ha bein en empre-
ma lingia nies niev protectur, rev. P. Florin
Maissen, dau; perquei seigi admess ad el in
cordial engraziament da part dell' academia, ch'
ei stada duront l' emprema mesadad digl onn
sut l' activa presidenza de Pius Pally, II. Lic.

Sper quella activitad ha il divertiment era
buca muncau. Per promover la hilaritad ei in
drama humoristic ius duront il tscheiver sut la
direcziun de nies protectur sur la tribuna. In bi
sunter miezdi de primavera ha regalau a nus
in' emperneivla spassegiada.

Vegn ei luvrau perseverontamein vinavon el
curtin sco tochen dacheu, vegn noss' academia
ad esser ina dellas pli bialas speronzas el cur-
tin spirtal dil pievel romontsch.

Curaglia, ils 26 de fenadur 1937.

Per «Il Curtin»:

Il president: Clemens Pally, I. rhet.

Rapport per 1937/38

L' academia romontscha della scola clau-
strala a Mustér ha buca fatg gronda canera du-
ront igl onn vargau. Quei munta denton buc, ch'
ella hagi buca luvrau el senn de sia mira de cul-
tivar nus students romontschs en nies car lun-
gatg nativ ed en sia preziosa litteratura e cul-
tura. «Nies Curtin» ei de paregliar cul cuolm il
temps de matg. El flurescha tgeuamein, mo ch'

igl ei in plascher per ses «hortulans» Il pur romontsch di: «Bia bahautscha, pauc ella caultscha». L'academia ha perquei pegliau a mauns sistematicamein sia lavur. Sche nus savein buca sededicar mintga di a nies lungatg matern, sche sto quella lavur vegnir organisada de saver prestar tenor temps e pusseivladad quei che sepo. Noss'academia ha radunau ses commembers regurlarmein duas gadas il meins. Tenor circumstanzias ha ei era dau sessiuns extraordinarias.

L'emprema part digl onn ei l'academia, sut il protectorat de rev. P. Florin Maissen, stada guvernada da Giusep Cavelti de Sagogn, I. Lyc. e la secunda da Baseli Albin, Mustér, I. Lyc.

L'activitad de nossa academia duront igl onn de rapport selai caracterisar sco scola romontscha. Fertont ch'ella ha organisau onn in diember conferenzas cun referats, ein ils commembers vegni exercitai el stil romontsch. Essend che nus Romontschs essan sfurzai de segidar bia cun texts tudestgs, che ston per in intent ni l'auter vegnir translatai en romontsch, eis ei d'impurtonza de survegnir andant exercezi el translatar, sinaquei ch' il text romontsch survegni detga fuorma romontscha e vegni era adattaus a nies patertgar. Per tal motiv havein nus translatau e preparau texts tudestgs e corregiu els ensemblamein en nossas radunonzas. Ultra de quei ha mintga commember dell'academia concepiu ina lavur romontscha, auturs romontschs ein vegni prelegi e tractai e mingamai cun quellas caschuns dau speciala peisa alla pronunzia ed al leger sco tal, in exer-

cezi, che vegn pli tard ella veta practica ad esser de grond avantatg. Tenor lur meglier saver e puder ein nos commembers insumma stai premurai per la caussa romontscha e sia prosperaziun.

Per «Il Curtin»:

Il president: Baseli Albin, I. Lyc.

Academia romontscha a Sviz

L'academia romontscha dil collegi «Maria Hilf» a Sviz ei vegnida fundada ils 16 de schaner 1917, pia d'in temps che la Ligia romontscha existeva aunc buc. Ella ei l'emprema academia romontscha de nossas scolas superiuras (gimnasis etc.) ed ei dapi sia fundaziun stada sut il vegliont protectorat de Sur prof. Augustin Giger, ch'ha capiu de far flurir quella giuvna plonta ed ha aschia acquistau merets per ella sco per la renaschiantscha dil romontsch, ils quals meretan honorifica menziun. L'academia ei organisada semegliant sco quella della claustra de Mustér. Ella publichescha regularmein ses rapports ella Gasetta Romontscha. Igl onn 1936/37 eis ella stada presidiada da stud. phil. Albert Job de Trun e 1937/38 da stud. phil. Gallus de Mont de Vella.
